

Errico Malatesta: Μπολσεβικισμός και αναρχισμός

Περίπου δύο χρόνια αφότου γράφηκε, το βιβλίο του Λουίτζι Φάμπρι¹ σε σχέση με τη ρωσική επανάσταση, διατηρεί αναλλοίωτη τη φρεσκάδα του και παραμένει το πιο ολοκληρωμένο και οργανικό έργο που γνωρίζω σχετικά με αυτό το ζήτημα. Και μάλιστα, ήταν τα τελευταία γεγονότα στη Ρωσία που ήρθαν να επιβεβαιώσουν την αξία αυτού του βιβλίου, προσφέροντας μια έσχατη και πιο εμφανή εμπειρική απόδειξη τόσο στα συμπεράσματα που έβγαλε ο Φάμπρι μέσα από τα τώρα πια γνωστά γεγονότα όσο και στις γενικές αρχές που προκρίνουν οι αναρχικοί.

Το βασικό υλικό του βιβλίου αφορά μια συγκεκριμένη περίπτωση της παλιάς, αιώνιας διαμάχης μεταξύ ελευθερίας και αυταρχίας, η οποία εμφανίζεται σε όλη την ιστορία του παρελθόντος και βασανίζει περισσότερο από ποτέ τον σύγχρονο κόσμο, από την εξέλιξη της οποίας εξαρτάται τόσο η μορφή της εν εξελίξει επανάστασης όσο και αυτών που θα συμβούν στο μέλλον.

Η ρωσική επανάσταση εξελίχθηκε με ανάλογο τρόπο με όλες τις προηγούμενες επαναστάσεις. Μετά από μια ανοδική περίοδο προς ακόμη μεγαλύτερη δικαιοσύνη και ελευθερία, που κράτησε όσο η λαϊκή δράση επιπρόσθετα και χτυπούσε τις συντεταγμένες εξουσίες, ήρθε - αμέσως μόλις κατάφερε να παγιωθεί - η νέα κυβέρνηση, η περίοδος της αντίδρασης, η προσπάθεια της νέας εξουσίας, άλλοτε αργά και σταδιακά και άλλοτε γρήγορα και βίαια, να καταστρέψει το συντομότερο δυνατό τις κατακτήσεις της επανάστασης και να εγκαθιδρύσει μια τάξη που θα εξασφαλίζει τη διατήρηση στην εξουσία της νέας κυβερνητικής τάξης και θα υπερασπίζεται τόσο τα συμφέροντα των νέων προνομιούχων όσο και εκείνα των παλαιών, που κατάφεραν να επιβιώσουν της χιονοθύελλας.

Στη Ρωσία, χάρη στις ιδιαίτερες συνθήκες της, ο λαός έριξε το τσαρικό καθεστώς και έφταξε, μέσω της ελεύθερης και αυθόρμητης πρωτοβουλίας, τα δικά του σοβιέτ (που ήταν τοπικές επιτροπές εργατών και αγροτών, άμεσοι εκπρόσωποι των εργαζομένων και υποκείμενοι στον άμεσο έλεγχο των ενδιαφερομένων), απαλλοτρίωσε τους βιομηχάνους και τους μεγαλογαιοκτήμονες, αλλά και ξεκίνησε να οργανώνει στη βάση της ισότητας, της ελευθερίας και με κριτήρια δικαιοσύνης, αν και σχετικά, τη νέα κοινωνική ζωή.

Έτσι η επανάσταση εξελισσόταν και, μέσω του πιο μεγαλειώδους κοινωνικού πειράματος που θυμάται η ιστορία, έδινε στον κόσμο το παράδειγμα ενός μεγάλου λαού που προσπαθεί να ασκήσει όλες τις ικανότητες, φτάνοντας στη χειραφέτηση και την οργάνωση της ζωής του σύμφωνα με τις ανάγκες, τα ένστικτα και τη βούλησή του, χωρίς την πίεση μιας εξωτερικής δύναμης που τον περισφίγγει και τον εξαναγκάζει να υπηρετεί τα συμφέροντα μιας προνομιούχας κάστας.

Δυστυχώς, όμως, μεταξύ των ανθρώπων που συνέβαλαν κατά πολύ στο να δοθεί το τελειωτικό χτύπημα στο παλιό καθεστώς, υπήρχαν φανατικοί δογματικοί, άγρια αυταρχικοί, καθώς ήταν απολύτως πεισμένοι πως κατείχαν την «αλήθεια» και είχαν την αποστολή να «σώσουν» τον λαό ο οποίος, κατά τη γνώμη τους, δεν μπορεί να σωθεί από μόνος του, αν δεν ακολουθήσει τους δρόμους που υποδείκνυαν εκείνοι. Αυτοί, εκμεταλλευόμενοι το γόητρο που τους έδινε η συμμετοχή τους στην επανάσταση και κυρίως η ισχύς που είχαν λόγω της οργάνωσής τους, κατάφεραν να υφαρπάξουν την εξουσία, βασιζόμενοι στην αδυναμία των υπολοίπων και ιδιαίτερως των αναρχικών,

¹ Δικτατορία και Επανάσταση, Luigi Fabbri 1921

που ναι μεν είχαν συμβάλει στην επανάσταση και μάλιστα περισσότερο από εκείνους, όμως δεν κατάφεραν να ανπαχθούν επαρκώς σε αυτή την υφαρπαγή τους, καθώς ήταν χωρισμένοι, δεν είχαν λάβει προληπτικά μέτρα, δεν είχαν σχεδόν καμία οργάνωση. Από τότε η επανάσταση ήταν καταδικασμένη.

Η νέα εξουσία, όπως είναι στη φύση όλων των κυβερνήσεων, θέλει να συγκεντρώσει στα χέρια της ολόκληρη τη ζωή της χώρας και να καταστείλει κάθε πρωτοβουλία, κάθε κίνηση που θα προέρχεται από τα σπλάγχνα του λαού. Δημιούργησε για την άμυνά της πρώτα ένα σώμα πραιποριανών, έπειτα έναν τακτικό στρατό και τέλος μια ισχυρή αστυνομία, που ξεπερνά σε αγριότητα και ελευθεροκτόνο μανία ακόμη και εκείνη του τσαρικού καθεστώτος. Συγκρότησε μια πολυάριθμη γραφειοκρατία και είτε υποβίβασε τα σοβιέτ σε απλά εργαλεία της κεντρικής εξουσίας είτε τα διέλυσε με την ισχύ της ξιφολόγχης. Κατέστειλε με τη βία, συχνά αιματηρή, κάθε ανιπολίτευση, θέλησε να επιβάλλει το κοινωνικό της πρόγραμμα στους απρόθυμους εργάτες και τους αγρότες, κι έτσι αποθάρρυνε και παρέλυσε την παραγωγή. Πάντως υπερασπίστηκε με επιτυχία το ρωσικό έδαφος από τις επιδέσεις της ευρωπαϊκής αντίδρασης, όμως δεν κατάφερε έτσι να σώσει την ίδια την επανάσταση, αφού τη στραγγάλισε στην προσπάθειά της να υπερασπίσει το τυπικό της μέρος. Και τώρα προσπαθεί να αναγνωριστεί από τις ασπικές κυβερνήσεις, να αποκτήσει μαζί τους εγκάρδιες σχέσεις, να επαναφέρει το καπιταλιστικό σύστημα... εν κατακλείδι, να θάψει οριστικά την επανάσταση. Έτσι όλες οι ελπίδες που έδωσε η ρωσική επανάσταση στο παγκόσμιο προλεταριάτο θα διαψευστούν. Η Ρωσία σαφώς και δεν θα επιστρέψει στην προτεραιότητα της κατάσταση, αφού μια μεγάλη επανάσταση ποτέ δεν περνά χωρίς να αφήσει κάποια βαθιά ίχνη, χωρίς να αναταράξει και να ανυψώσει τη λαϊκή ψυχή, αλλά και χωρίς να ανοίξει νέες δυνατότητες για το μέλλον. Όμως οι κατακτήσεις της παραμένουν κατώτερες σε σχέση με εκείνες που θα μπορούσαν (και υπήρχε ελπίδα) να συμβούν και είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό δυσανάλογες σε σχέση με τον πόνο και το αίμα που χύθηκε.

Εμείς δεν θέλουμε να εμβαθύνουμε πολύ στην αναζήτηση των ευθυνών. Σαφώς μεγάλο βάρος της καταστροφής πέφτει στην αυταρχική κατεύθυνση που πήρε η επανάσταση μεγάλο βάρος έχει επίσης η ξεχωριστή ψυχολογία των μπολσεβίκων κυβερνώντων, που ναι μεν κάνουν λάθη, όμως αναγνωρίζοντας και ομολογώντας τα, παραμένουν πάντοτε το ίδιο πεισμένοι ότι είναι αλάνθαστοι και θέλουν πάντοτε να επιβάλλουν με τη βία την ευμετάβλητη και ανιφατική βούλησή τους. Όμως άλλο τόσο, ή μπορεί κι ακόμη περισσότερο, να είναι αλήθεια πως αυτοί οι άνθρωποι βρέθηκαν μπροστά σε ανείπωτες δυσκολίες και πως ίσως πολλά από αυτά που σε εμάς φαίνονται λάθη και κακίες, να είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα της ανάγκης.

Και γι' αυτό, ευχαρίστως αποφεύγουμε να προβούμε σε μια οριστική κρίση, αφήνοντας να κρίνει αργότερα η αντικειμενική και αμερόληπτη ιστορία, αν δεχτούμε ότι μπορεί να υπάρξει αντικειμενική και αμερόληπτη ιστορία. Όμως υπάρχει στην Ευρώπη μια παράταξη που έχει εμβαπτιστεί στον ρωσικό μύθο και θα ήθελε να επιβάλλει στις προσεχείς επαναστάσεις τις ίδιες μπολσεβίκικες μεθόδους που δολοφόνησαν τη ρωσική επανάσταση και συνεπώς επείγει να προειδοποιήσουμε τις μάζες γενικότερα και τους επαναστάτες ειδικότερα, για τον κίνδυνο που υπάρχει στις δικτατορικές

απόπειρες των μπολσεβιχοποιημένων κομμάτων. Και ο Φάμπρι πρόσφερε μια σημαντική υπηρεσία στην υπόθεσή μας, δείχνοντας με σαφήνεια την αντίφαση που υπάρχει μεταξύ δικτατορίας και επανάστασης. Το βασικό επιχείρημα που χρησιμοποιούν οι υπερασπιστές της δικτατορίας, την οποία συνεχίζουν να αποκαλούν «δικτατορία του προλεταριάτου», που όμως στην πραγματικότητα - τώρα πια τα πάντα συγκλίνουν σε αυτό - είναι δικτατορία των επικεφαλής ενός κόμματος επί ολόκληρου του πληθυσμού, το βασικό επιχείρημα λέω, είναι η ανάγκη υπεράσπισης της επανάστασης ενάντια στις εσωτερικές απόπειρες της μπουρζουάδικης παλινόρθωσης και ενάντια στις επιθέσεις των κυβερνήσεων του εξωτερικού, εφόσον το προλεταριάτο αυτών των χωρών δεν ξέρει πώς να τις εμποδίσει χάνοντας, ή τουλάχιστον απειλώντας πως θα χάνει, κι αυτό την επανάσταση αμέσως μόλις ο στρατός τους εμπλακεί σε έναν πόλεμο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η επανάσταση πρέπει να αμυνθεί όμως από το σύστημα που θα υιοθετήσει για την άμυνά της, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η μορφή της επανάστασης. Αν για να ζήσει πρέπει να απαρνηθεί τους λόγους και τους στόχους της ζωής, αν για να αμυνθεί πρέπει να απαρνηθεί τις κατακτήσεις της που είναι ο πρώτος στόχος της επανάστασης, τότε θα ήταν καλύτερο να ηττηθεί ενίμως και να σώσει τους λόγους για το μέλλον, παρά να νικήσει προδίδοντας την ίδια την υπόθεση.

Η εσωτερική άμυνα πρέπει να εξασφαλιστεί με τη ριζική καταστροφή όλων των μπουρζουάδικων θεσμών, αλλά και καθιστώντας αδύνατη κάθε επιστροφή στο παρελθόν.

Είναι μάταιο να θέλουμε να αμυνθεί το προλεταριάτο απέναντι στους μπουρζουάδες υποβάλλοντας τους σε μια πολιτική κατωτερότητα. Μέχρις ότου να υπάρχει κόσμος που θα έχει και κόσμος που δεν θα έχει, αυτοί που έχουν θα καταλήγουν πάντοτε να κοροϊδεύουν τους νόμους και μάλιστα, μόλις περάσει ο πρώτος λαϊκός ενθουσιασμός, θα είναι αυτοί που θα ανέλθουν στην εξουσία και θα φτιάχνουν τους νόμους.

Είναι μάταια τα αστυνομικά μέτρα, που μπορεί να είναι χρήσιμα για την καταπίεση, αλλά δεν είναι ποτέ χρήσιμα για την απελευθέρωση.

Είναι μάταιος και ακόμη χειρότερος από μάταιος, δηλαδή θανατηφόρος, ο λεγόμενος επαναστατικός τρόμος. Σίγουρα είναι τόσο μεγάλο το μίσος, το δικαιολογημένο μίσος, που τρέφουν οι καταπιεσμένοι στην ψυχή τους, είναι τόσες οι απιμίες που έχουν διαπράξει οι κυβερνώντες και τα αφεντικά, είναι τόσα τα παραδείγματα κτηνωδίας από τα πάνω, είναι τέτοια η απαξία της ζωής και του ανθρώπινου πόνου που επιδεικνύουν οι κυρίαρχες τάξεις, που δεν πρέπει να ξαφνιαζόμαστε αν την ημέρα της επανάστασης η λαϊκή εκδίκηση ξεσπάσει τρομερή και ανεξάντλητη. Εμείς δεν θα σκανδαλιστούμε και δεν θα προσπαθήσουμε να τη σταματήσουμε, αν όχι με την προπαγάνδα, αφού το να θέλεις να τη σταματήσεις θα μπορούσε να οδηγήσει στην αντίδραση. Όμως είναι βέβαιο, κατά τη γνώμη μας, ότι ο τρόμος είναι ένας κίνδυνος και όχι μια εγγύηση για την επιτυχία της επανάστασης. Ο τρόμος, εν γένει, χτυπά τους λιγότερο υπεύθυνους· δίνει αξία στα χειρότερα στοιχεία, εκείνα που θα έχαναν τους μπάτσους και τους δήμιους στο παλιό καθεστώς και χαίρονται όταν δίνουν αφενός διέξοδο, στο όνομα της επανάστασης, στα κακά τους ένστικτα και αφετέρου όταν ικανοποιούν τα ρυτάρά τους συμφέροντα.

Κι αυτό αν πρόκειται για τον λαϊκό τρόπο που ασκούν άμεσα οι μάζες ενάντια στους άμεσους καταπιεστές τους. Όμως αν ο τρόμος οργανωθεί

από ένα κέντρο και συμβεί κατόπιν διαταγής της κυβέρνησης μέσω της αστυνομίας και των λεγόμενων επαναστατικών δικαστηρίων, τότε θα αποτελέσει το πιο σίγουρο μέσο για τη δολοφονία της επανάστασης και αντί να βλάψει τους αντδραστικούς, θα πέσει πάνω στους εραστές της ελευθερίας, που θα ανισταθούν στις διαταγές της νέας κυβέρνησης και θα αμφισβητήσουν τα συμφέροντα των νέων προνομιούχων.

Για την άμυνα, τον θρίαμβο και την επιτυχημένη έκβαση της επανάστασης θα πρέπει να ενδιαφερθούν όλοι, σεβόμενοι την ελευθερία όλων και στερώντας σε οποιονδήποτε όχι μόνο το δικαίωμα, αλλά τη δυνατότητα να εκμεταλλεύεται την εργασία άλλων.

Δεν χρειάζεται να υποταχθούν οι μπουρζουάδες στους προλετάριους, αλλά να καταργηθεί η μπουρζουαζία και το προλεταριάτο, και να εξασφαλιστεί στον καθένα η δυνατότητα να εργάζεται με όποιον τρόπο θέλει, έτσι ώστε όλοι, όλοι όσοι είναι σε θέση να το χάνουν, να μην μπορούν να ζήσουν χωρίς να εργάζονται.

Μια κοινωνική επανάσταση που αφού νικήσει διατρέχει ακόμη τον κίνδυνο να υπερνικηθεί από μια νικημένη τάξη, είναι μια επανάσταση που έμεινε στα μισά του δρόμου και για να εξασφαλίσει τη νίκη της δεν έχει παρά να προχωρεί πάντοτε προς τα μπρος, πάντοτε σε βάθος.

Μένει το ζήτημα της άμυνας απέναντι στον εξωτερικό εχθρό. Μια επανάσταση που δεν θέλει να καταλήξει κάτω από τις μπότες ενός τυχερού στραπύτη, δεν μπορεί να αμυνθεί παρά μόνο μέσω των εθελοντικών πολιτοφυλακών, οι οποίες θα λειτουργούν με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε βήμα που κάνουν οι ξένοι στο εξεγερμένο έδαφος να τους οδηγεί σε μία παγίδα, προσπαθώντας να προσφέρει όλα τα πιθανά οφέλη σε στραπύτες που έχουν σταλεί εκεί εξαναγκαστικά, αλλά και μεταχειριζόμενη χωρίς έλεος τους αξιωματικούς του εχθρού που έχουν πάει εθελουσίως. Πρέπει να οργανώσει όσο το δυνατόν καλύτερα την πολεμική δράση όμως έχει σημασία να την αποφύγει ώστε εκείνοι που θα εξειδικευτούν στον στραπυτικό αγώνα να μπορούν να έχουν, ως στραπυτικοί, οποιαδήποτε επίδραση στην πολιτική ζωή του πληθυσμού.

Εμείς δεν αρνούμαστε το γεγονός ότι από στραπυτική πλευρά όσο πιο αυταρχικά έχει δομηθεί ένας στρατός τόσες μεγαλύτερες πιθανότητες έχει να νικήσει και ότι η συγκέντρωση όλων των εξουσιών στα χέρια ενός μόνο — αν δεχτούμε ότι πρόκειται για μια στραπυτική ιδιοφυία — ενέχει μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας. Όμως το τεχνικό ζήτημα δεν είναι παρά δευτερεύουσας σημασίας — και αν, προκειμένου να μη διακινδυνεύσουμε την ήπα από τον ξένο πρέπει να διακινδυνεύσουμε να δολοφονήσουμε εμείς οι ίδιοι την επανάσταση, θα προσφέραμε πολύ άσχημη υπηρεσία στην υπόθεση.

Το παράδειγμα της Ρωσίας είναι χρήσιμο για όλους.

Το να μπει φρένο στην ελπίδα ότι μπορούμε να πάμε καλύτερα δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στη σκλαβιά.

Όλοι οι επαναστάτες πρέπει να μελετήσουν το βιβλίο του Φάμπρι. Είναι αναγκαίο προκειμένου να είναι χαλά προετοιμασμένοι ώστε να αποφύγουν τα λάθη στα οποία έπεσαν οι Ρώσοι.